

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Szerző: *Aranyi Lipót*Cím: *Pauler Tivadar halálának
félszázados évfordulója*Forrás: *Ujság**Bppest*
(Hely)*1936. V. 3.*
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

92

Pauler Tivadar

Idő

"1936"

Személy

Helyszám

Pauler Tivadar halálának félszázados évfordulója

Írta ARANYI LIPÓT

Ma van ötvenedik évfordulója egy olyan temetésnek, amely egy belvárosi szűk utcában, a Váci- és a Havas-utca szerény bérházából indult kifelé a Kerepesi-ut felé, az örök enyészet birodalmába. Ennek a temetésnek az volt nagy és országszerte szimpátikusán fogadott eseménye, hogy a sárga kis bérház emeletén levő lakásban teljes udvari kísérettel megjelent I. Ferenc József királyunk is. Résztvétét fejezte ki a gyászoló családnak és a koporsót kísérő tömegben egészen a mai Rákóczi-ut elejéig megadta az elhunytak az utolsó tiszteletet.

Dr. Pauler Tivadar volt ez az elköltözött nagy ember. A zágrábi egyetemről hozták Budapestre, ahol a Pázmány-egyetem jogi fakultásán az észjogot tanította. Csakhamar — Eötvös József báró és Tresfort Ágoston halála után — a vallás- és közoktatásügyi miniszteri állást vállalta. De csakhamar ő lett Magyarország igazságügyminisztere. Miniszteri minőségében a Lónyay-Bittó-Szlávy és a Tisza Kálmán kormányában foglalt helyet és valamennyi pártnál nagy volt a tekintélye. Szédületesen nagy tudománya, eszményi lelkülete és szinte példátlan puritánsága, igénytelensége a legviharosabb politikai atmoszférában is valóságos egyéni „területen-kivüliség-et” biztosítottak neki.

Alacsonytermetű, kopasz, ősz, körszakál-

las ember volt ez a nagy jogtudós. A megtestesült flegma. Semmi őt ki nem hozta a sodrából. Ha egyetemen, képviselőházban beszélt, egy *fix pontra* szegezte a tekintetét. Onnan az ő szeméit el nem terelte másfelé *semmiféle közbeszólás, vihar, incidens*. A lizta lelkiismeret nyugalma szinte megmerevedett az arcán. Soha nem mosolygott, de azért soha nem volt rosszkedvű. A megtestesült bonhómia volt kedélyesség és nyájjasság nélkül.

A lelki nyugalom netovábbja

Amint már említettük, Pauler Tivadarnak olyan legendás volt a flegmája és valami hihetlen lelkinyugalom uralta egész lényét, amely szinte csodaszamba ment. Egy képviselőházi ülésen az történt, hogy kora reggeli órákban híre érkezett annak, hogy az éj folyamán Kolozsvár városának fele leégett. És hogy nemcsak az anyagi kár nagy, hanem rettenetes emberi szerencsétlenségek is történtek. A képviselőházban egyedül Pauler Tivadar ült a miniszteri széken. A többi miniszterek még nem érkeztek meg. Egyszerre csak szót emelt Ugron Gábor, a nagy székely rabonbán és napirend előtt felszólalván az ő hatalmas, színes elokvenciájával megrázó módon adta elő a kolozsvári szerencsétlenség részleteit. Végül komoly

hangon kérdezte a kormánytól, vajjon van-e tudomása a kolozsvári pusztulásról és hogy mit szándékozik tenni. Az egész Ház, mint egy méhkas, meg volt bolygatva. Ebben a percben felállott Pauler Tivadar igazságügyminiszter és a következőket mondotta:

— A miniszterelnök ur távollétében, mint a kormánynak egyedül jelenlévő tagja én adom meg a választ a képviselő ur kérdésére. A kormány ma reggel már a korai órákban távirati uton értesült a kolozsvári szerencsétlenségről. De megnyugtathatom a t. Házat. A kolozsvári telekkönyv majdnem teljesen épségben maradt.

Derültséggel vegyes nagy mozgolódás fogadta ezt a miniszteri választ. Az emberek odavoltak, hogy ebben a pillanatban is az igazságügyminiszter csak az ő reszort-dolgára, a telekkönyvre gondol.

Felhőtlen égből villámcsapás

Egy alkalommal azonban egészen véletlenül és teljesen váratlanul rettenetes parlamenti vihar kellős közepébe pottyant. Anélkül, hogy annak előidézésében, vagy annak kitörésében a legparányibb része lett volna. A dolog megértéséhez tartozik annak elmondása, hogy a miniszterelnök Lónyay Menyhért gróf volt, aki egy rettenetes képviselőválasztáson megtizedelte az ellenzéki pártokat. A balközépi ellenzéki pártnak akkor Tisza Kálmán volt a vezetője és mellette a publicisztikai és parlamenti rohamokat az ő hűséges újságírója Csernátony Lajos, az „Ellenőr” főszerkesztője végezte. Sivár politikai küzdelem volt ez annakidején, mert abban az időben még nem ismerték azo-

kat a képviselői „Kraftausdruck”-okat, amelyek ma már ugyszólván az egyik fülön bemenni és a másikon kisetálnak. Ezekben a zivatáros napokban történt, hogy Csernátony Lajos interpellációt intézett Pauler Tivadar igazságügyminiszterhez, azt panaszolván, hogy Battiglieri fiumei magyar királyi törvényszéki bírónak nem tud magyarul. Azt kérdezte a minisztertől, vajjon megengedhetőnek tartja-e azt, hogy a magyar állam bíróságának egyik tagja ne értse az állam nyelvét? Pauler Tivadar egészen nyugodtan válaszolt és azt felelte a képviselőnek, hogy teljesen osztozik a nézetében és hogy még ma fel fogja hívni a fiumei törvényszék elnökét aziránt, hogy ez a panasz igaz-e és amennyiben igaz, meg fogja tenni felügyeleti hatósági kötelességét. Csernátony Lajos nyugodtan és köszönettel fogadta a választ, kijelentette, hogy azzal teljesen meg van elégedve és azt tudomásul veszi. Egyszerre csak egészen váratlanul vérbeborult szemekkel fordult a miniszterelnöki szék felé és a következőket mondotta:

— Amint látják, tisztelt miniszter urak, mi nem vagyunk fakciózus ellenzék és ha egy miniszternek igaza van, avagy garanciát látunk abban, hogy a sérelmek orvosoltnak, akkor mi lojálisan és nyugodtan tudomásul vesszük a választ. Hogy mégis gyakran ingerültek vagyunk, az csak természetes. Kimondom nyíltan, nem illő dolog az, hogy amikor Magyarország napról-napra szegényedik, éppen akkor Magyarország miniszterelnöke napról-napra gazdagodjék.

Leírhatatlan zürzavar és csaknem a tettelegességig menő oda- és visszakiabálás borította fel a rendet. Percekig nem tudott senki se szóhoz

jutni, az elnök hiába rázta a csengőt. Végre Lónyay gróf miniszterelnök felállott és csupán ennyit mondott:

— Nem akarom a képviselőurat a személyeskedés terén követni, pedig igazán bőséges és hálás anyagom volna hozzá. De helyett a képviselő ur inszINUÁCIÓJÁT megvetéssel visszatartom.

Erre Csernátony személyes kérdésben kérve szót, a következőket mondotta:

— A miniszterelnök urnak nagy garral kijelentett megvetését részéről szépen, nyugodtan és csendesen viszonozom.

Szegény jó Pauler Tivadar ekkor reszketett az izgalomtól, de az arca visszatükrözte azt a kérdést, amelyet önmagának feltett:

— *Hogy jövök én ahhoz, hogy az én nyugodt pár szavammal ekkora kravált idéztem elő?*

A balatonföldvári bál

Pauler Tivadar nehéz időkben volt Magyarország igazságügyminisztere. Éppen abban az időben dult Magyarországon elsőtízben az antiszemizmus, amelynek ez a szerencsétlen tisztaeszlári pör adott tápot. Természetesen ez a pör is csak ürügy volt, mert akik abban találták örömeiket és boldogulásukat, hogy a felekezeti harcokat élesszék Magyarországon, azok bizonyára Tiszaeszlár nélkül is találtak volna más alkalmat és ürügyet. Az izgatók teljesen félremagyarították Pauler Tivadar lelki pszichéjét. Az öregur ugyanis közismerten ájtatos, vallásos katolikus hívő volt, aki mindennapi imáját a templomban pontosan elvégezte. Ezt magyarították félre a konkolyhíntők, mert ebből tévesen azt magyarították, hogy ha tehát a miniszter jó katolikus, akkor kell, hogy a pártjukra álljon. Egyes látszatok is megtevesztették közülük a jobbhiszeműeket, pedig alaposan tévedtek. Pauler Tivadar olyan nagy karakter volt, annyi szíjóság honolt lelkületében, hogy nála a gyűlölet vagy az igazságtalanság egyenesen ki volt zárva. Ennek tanúsága volt az ő nagy barátsága Csemegi Károlyval, Löw Tóbiással és az akkori idők még néhány nem-árja jogászával. De a másik bizonyossága az volt, hogy Kozma Sándor államügyész lement személyesen Nyiregyházára a tárgyalásra, hogy ott betekintést nyerjen és tendet teremtsen és a közbírádat Seyfert főügyész képviselte. Nem éppen az izgatók szájze szerint. Ha tehát Pauler Tivadar valóban némi megértést vagy rokonszenvet érzett volna az izgatókkal, mint igazságügyminiszternek módjában lett volna, hogy az említett dolgokat valamelyes más irányba terelje. De hát ezen nem lehetett segíteni. Igen sokan, de nagyon tévesen azt hitték, hogy Pauler Tivadar igazságügyminiszter titokban rokonszenvezik velük.

Ebben az időben történt, hogy Balatonföldváron nagy nyári bált rendeztek az ottani exkluzív körök. Pauler maga nem, de a felesége és családja azon a nyáron ott nyaralt. Balatonföldvár akkoriban és talán még jóval később is, nevezetes volt a maga exkluzivitásáról. De abban az időben laúgadóok nem is lehettek mások, mint azok a dunántúli uri fiatalemberek, akik igen hajlamosak voltak felekezeti viszályok szítására. A fentjelzett bálról is ebből a szempontból tárgyaltak, tervezgettek. Abban a hitben, hogy Pauler Tivadar jó szemmel nézi a nyugtalanvéri ifjak munkálkodását és — a táncmulatság sikere és fénye szempontjából is — lady patroness-nek Pauler Tivadarnak ott nyaraló feleségét kérték fel. A kegyelmes asszony a megtisztelő felszólításnak engedett. Meg vagyunk győződve, hogy a kegyelmes asszony is ezt tisztán a jótékony cél érdekében cselekedte. Mert sokkal magaszosabb gondolkodású urinő volt, mintsem jogosan feltételezhető volna, hogy más szempont is lehetett volna előtte irányadó. Elég az hozzá, az ügy a nyaraló fiatalemberek tüntető feltálatása folytán valahogy a lapokba is belekerült és a lapok útján Pauler Tivadar is tudomást szerzett a balatonföldvári eseményekről. De Pesten tartózkodván, abszolute nem tudta magát tájékoztatni.

Gondterhes arccal éppen a képviselőház folyosóján sétálgatott, amidőn szembekerült vele Tisza Klámán miniszterelnök. Kezet nyújtottak egymásnak és Pauler így szólt Tiszához:

— Kedves Kálmán! Remélem, hogy téged nem zseniroz, hogy a feleségem elfogadta a balatonföldvári bálanyai tisztséget.

Tisza Klámán egyet hunyorított szemével, aztán ezt felelte Paulernek:

— Kedves barátom, engem a legkevésbé sem zseniroz. Ha csak téged nem zseniroz az, hogy a feleséged egy olyan bálnak a bálanyai tisztségét fogadta el, amely bált én, mint belügyminiszter be fogok tiltani.

Ugy emlékezzünk, hogy a kegyelmes asszony még é párbeszédet megelőző időben visszavonult az üggyől.

A mai nagyon öregek tanítványai voltak az egyetemen. De képviselő-kollégái közül már aligha él egy is. Ötven éve annak, hogy ez a kitünő, tisztaéletű tudós és államférfiu örökre elszenderült. De sok muló ötven esztendő sem lesz képes arra, hogy az ő nagy emléket felelésbe borítsa.